

Αστική δημοκρατία: Εκτροπή, κρίση ή εξέλιξη;

Τάξη και ασφάλεια. Φαντάσματα από το σκοτεινό παρελθόν της ανθρώπινης ιστορίας ή εικόνες από το μέλλον της ολοκληρωτικής καπιταλιστικής βαρβαρότητας; Πολιτικοί εκπρόσωποι και ιδεολογικοί ταγοί του συστήματος, φέρνουν το παραπάνω δίπτυχο στο φως της αυγής του 21ου αιώνα ως ύψιστο ιδανικό, κάνοντας ανατριχιαστικά επίκαιρη τη ρήση του Ελύτη: «όπου ακούω τάξη, ανθρώπινο κρέας μυρίζει»...

Σε διεθνές επίπεδο, ο «ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός» συναντά το «αμερικανικό όνειρο» στα αεροπλάνα της CIA, που απογειώνονται από ευρωπαϊκά αεροδρόμια μεταφέροντας «υπόπτους» σε τόπους «δικαιικώς κενούς»... Στη Ελλάδα και σε όλη την Ευρώπη, η πολυδιαφημισμένη έννοια του «κράτους δικαίου», υποχωρεί μπροστά στον πόλεμο «κατά της τρομοκρατίας» ή, πιο σωστά, στον πόλεμο κατά του παγκόσμιου εσωτερικού εχθρού. Η πλούσια νομοθετική παραγωγή εμπλουτίζει και διευρύνει συνεχώς τις έννοιες «τρομοκράτης» και «ύποπτος», προκειμένου να συμπεριλάβει αντιφρονούντες, κοινωνικοπολιτικούς αγωνιστές ή απλώς ανέργους, μετανάστες και πρόσφυγες, όποιον δηλ. δεν θέλει, ή δεν μπορεί, να λειτουργήσει ως μονάδα παραγωγής κέρδους για το κεφάλαιο. Την ίδια στιγμή, η «δημοκρατική συνθήκη» των Συνταγμάτων μετατρέπεται σε «συνθήκη της αγοράς».

Είναι βέβαιο ότι δεν μπορούμε να ερμηνεύσουμε ορθά τις εξελίξεις στην αστική δημοκρατία, το πολιτικό σύστημα και το κράτος, αν, πρώτα, δεν παρατηρήσουμε τη σύνδεσή τους με τις εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών στην οικονομική και κοινωνική βάση του καπιταλιστικού συστήματος, μια που, σε κάθε περίπτωση, αυτές αντανακλά, συμπυκνώνει και κατόπιν προωθεί το καπιταλιστικό εποικοδόμημα.

Α. Κράτος Πρόνοιας – Κράτος Δικαίου και Αστικοφιλελεύθερη Δημοκρατία

Κατ' αρχήν, ιστορικά, η έννοια του κράτους δικαίου ως θεμελίας λίθου της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, συνδέθηκε με αυτήν του κράτους πρόνοιας.

Πράγματι, στις μεταπολεμικές δεκαετίες της καπιταλιστικής ανάπτυξης, η μαζική σταθερή εργασία του πληθυσμού και η δυνατότητά του να καταναλώνει τα προϊόντα της αλυσίδας παραγωγής, τροφοδοτούσαν την ανάπτυξη του κεφαλαίου. Η διεθνής δράση αφορούσε τις κορυφαίες δυνάμεις του ιμπεριαλιστικού πλέγματος, τα πολυεθνικά μονοπώλια μόλις άρχιζαν να συγκροτούνται και μεγάλες μερίδες εγχώριων αστικών τάξεων, κερδοφορούσαν δρώντας αποκλειστικά εντός των πλαισίων του εθνικού κράτους. Η ακολουθούμενη τότε κεϋνσιανή πολιτική, επέβαλε τη δημιουργία του «κράτους πρόνοιας» που παρείχε υπηρεσίες στους τομείς αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης (παιδεία, υγεία, ασφάλιση κ.λπ) εξασφαλίζοντας αφ' ενός μεν ότι το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού εισοδήματος θα στραφεί πράγματι στην κατανάλωση, αφ' ετέρου δε, επενδυτικά, τις δυνατότητες απόσπασης μεγαλύτερης απόλυτης και σχετικής υπεραξίας στο μέλλον (μέσω της μόρφωσης της εργατικής τάξης, της ανάπτυξης της επιστήμης και των νέων τεχνολογιών κ.λπ). Από την άλλη πλευρά, οι διεκδικήσεις του εργατικού κινήματος, οι προηγηθείσες εξεγέρσεις, επαναστάσεις και επικίνδυνες αμφισβητήσεις του καπιταλισμού, καθώς και η ύπαρξη των χωρών του «υπαρκτού» σοσιαλισμού, πίεζαν στην κατεύθυνση της διεύρυνσης των κρατικών παροχών.

Σ' αυτό το κοινωνικοοικονομικό έδαφος, το κεφάλαιο και οι πολιτικοί του εκπρόσωποι, διέθεταν και προέβαλαν ένα όραμα «ταξικής συνεργασίας και πανκοινωνικής συναίνεσης για την ανάπτυξη της χώρας και του λαού» που μπορούσε να ενσωματώνει την εργαζόμενη πλειοψηφία. Αναγκαία και ικανή συνθήκη για την συγκρότηση της σχετικής κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης, ήταν η πειστική προβολή του τεκμηρίου ταξικής ουδετερότητας του εθνικού κράτους και η οικοδόμηση της συνείδησης του «πολίτη». Τα οποία προϋπέθεταν, με τη σειρά τους, τον αυτοπεριορισμό της κρατικής εξουσίας των πολιτών, την παροχή εγγυήσεων προστασίας τους από τυχόν αυθαιρεσίες, ένα πλαίσιο δημοκρατικής διαχείρισης της κυβερνητικής εξουσίας και την αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων και συλλογικών (συνδικαλιστικών κ.ά.) ελευθεριών για ευρύτερες κοινωνικές μάζες. Τα αστικά πολιτικά κόμματα μπορούσαν, έτσι, να απορροφούν τους κοινωνικούς κραδασμούς, υποσχόμενα μεταρρυθμίσεις και βελτιώσεις του «πανκοινωνικού σχεδίου». Σ' αυτό το πλαίσιο, τα σύνορα του εθνικού κράτους όριζαν το χώρο της, επωφελούς για όλους, κοινωνικής συναίνεσης. Γι' αυτό, ο εχθρός ήταν πάντοτε «εξωτερικός», έξωθεν του εθνικού κράτους προερχόμενος, ξένος προς αυτό και το ισχύον εντός των συνόρων του κοινωνικό συμβόλαιο, ακόμη και όταν επρόκειτο για εγχώριο κομμουνιστή, ο οποίος συνήθως κατηγορούνταν ως προδότης, κατάσκοπος ξένης χώρας, της Σοβιετικής Ένωσης.

Το κράτος δικαίου και η φιλελεύθερη αστική δημοκρατία του, συγκροτήθηκαν από ένα σύνολο θεσμών, μηχανισμών και ρυθμίσεων, συμπυκνώνοντας ένα ελκυστικό κοινωνικό συμβόλαιο που αποτύπωνε τον συσχετισμό δύναμης της ταξικής πά-

λης εκείνης της περιόδου: πρώτα απ' όλα τη σταθεροποίηση του καπιταλιστικού συστήματος, την εξασφάλιση της ατομικής ιδιοκτησίας και της αγοραπωλησίας της εργατικής δύναμης, αλλά και, δευτερευόντως, αστικοφιλελεύθερες αρχές, όπως η αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων, ελευθεριών και δημοκρατικών εγγυήσεων για τους πολίτες, πάντα, βέβαια στο βαθμό που αυτές δεν έτειναν να ανατρέψουν τον εν λόγω συσχετισμό. Παρά ταύτα, η ιστορική συνάφεια της εγκαθίδρυσης του κράτους δικαίου με τους έντονους κοινωνικοπολιτικούς αγώνες, καθώς και η σύγκριση με τον σύγχρονο κρατικό αυταρχισμό, έχουν καταγράψει στην συλλογική μνήμη, παραμορφωτικά, την δεύτερη κυρίως, σχετικά φιλελεύθερη, πλευρά του.

Β. Από το Κράτος Δικαίου στο Κράτος Καταναγκασμού και από την Αστικοφιλελεύθερη Δημοκρατία στον Αστικό Κοινοβουλευτικό Ολοκληρωτισμό

Σήμερα, δεκαετίες καπιταλιστικής ανάπτυξης και κρίσης αργότερα, το τοπίο έχει μεταβληθεί σημαντικά, τόσο στην κοινωνικοοικονομική βάση του συστήματος όσο και στο εποικοδόμημα. Η κρίση υπερσυσσώρευσης της δεκαετίας του '70 σηματοδότησε τη λήξη της μεταπολεμικής καπιταλιστικής ευφορίας και δεν ακολουθήθηκε, μέχρι σήμερα από παρατεταμένη περίοδο ανάπτυξης, ενώ, ήδη, από την αੁγή του 21ου αιώνα, εκδηλώνεται με νέα ένταση. Για να ξεπεράσει την κρίση του, αλλά και να εξασφαλίσει κατά το δυνατόν μακροπρόθεσμους όρους αναπαραγωγής του, το κεφάλαιο αναπροσάρμοσε, ήδη από τότε, τη στρατηγική του σε όλα τα επίπεδα, με κεντρικά στοιχεία, την προσπάθεια για ολοκληρωτική υπαγωγή στους όρους κερδοφορίας του, όλων των τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας (και αυτών της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης), της επιστήμης και της φύσης, την εντατική και εκτατική υπεράναπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων, την ανάπτυξη των ολοκληρώσεων, τον πόλεμο.

Η, ούτως ή άλλως, εγγενής τάση συγκέντρωσης, συγκεντρωποίησης και διεθνοποίησης του κεφαλαίου, τροφοδότησε, εκρηκτικά μετά την εκδήλωση της κρίσης, την ανάπτυξη των πολυεθνικών πολυκλαδικών μονοπωλίων και οδήγησε, μεταξύ άλλων, στη σημερινή διεθνή δράση και κυριαρχία τους. Τα πολυεθνικά μονοπώλια πραγματοποιούν την πρωταρχική συσσώρευση κεφαλαίου και την πολιτική συγκρότηση της κυριαρχίας τους στα πλαίσια του εθνικού κράτους, πριν «εφορμήσουν» προς τον διεθνή ανταγωνισμό, συχνά δε, και δια του εθνικού κράτους. Ο ολοένα και πιο οξύς ανταγωνισμός μεταξύ τους, δεν εμποδίζει τις συμπράξεις σε ολοκληρώσεις (δια των εθνικών κρατών), προκειμένου να εξασφαλίζεται αποτελεσματικότερα, αφ' ενός η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης εντός και περίξ συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, αφ' ετέρου ο, από καλύτερες θέσεις, διεθνής

ανταγωνισμός, έναντι άλλων ολοκληρώσεων ή εθνικών κρατών. Στην εξέλιξη της παραπάνω διαδικασίας, της κυριαρχίας δηλ. των πολυεθνικών μονοπωλίων και της διαμόρφωσης του διεθνούς καπιταλιστικού πλέγματος, εντάχθηκε οργανικά, το σύνολο των αστικών τάξεων και των επιμέρους μερίδων τους, προκειμένου να συνεχίσουν να υπάρχουν, να εξελίσσονται και να κερδίζουν. Οι καπιταλιστικές ολοκληρώσεις (Ευρωπαϊκή Ένωση, NAFTA), αποτελούν έκφραση αυτής ακριβώς της διαδικασίας και ο όψιμος «αντιαμερικανισμός» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντανάκλαση του λυσσαλέου οικονομικού και πολιτικού ανταγωνισμού μεταξύ τους.

Η οικονομική και πολιτική κατάρρευση του «ανύπαρκτου» σοσιαλισμού, εκτός της επέκτασης των καπιταλιστικών σχέσεων, οδήγησε σε επαναχάραξη των συνόρων, των γεωπολιτικών συμμαχιών και των σφαιρών επιρροής, και ταυτόχρονα εξάφανισε την πίεση που ασκούσε η προβολή των «επιτευγμάτων της σοσιαλιστικής πατρίδας» στην καπιταλιστική ισορροπία. Ο συσχετισμός δύναμης της ταξικής πάλης ανετράπη σε όφελος του κεφαλαίου και έτσι πέρασε σε δεύτερο πλάνο η ανάγκη ύπαρξης κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ των δυνάμεων του κεφαλαίου και της εργασίας. Στον αντίποδα, εμφανίστηκε σε πρώτο πλάνο της καπιταλιστικής επικαιρότητας η πολεμική απειλή, προπαρασκευή και σύγκρουση, ως εργαλείο κυριαρχίας, υπερίσχυσης στον διεθνή ανταγωνισμό και επέκτασης των καπιταλιστικών σχέσεων.

Η προώθηση της παραπάνω διαδικασίας, απαίτησε την άρνηση πάγιων χαρακτηριστικών της προηγούμενης καπιταλιστικής φάσης. Η τάση πτώσης του μέσου ποσοστού κέρδους λόγω της κρίσης υπερσυσσώρευσης δεν είναι δυνατόν να αναστραφεί μέσω της κατανάλωσης προϊόντων από την εργαζόμενη πλειοψηφία. Η υπέρβαση της κρίσης προϋποθέτει, άμεση και έμμεση, εμβάθυνση και διεύρυνση της εκμετάλλευσης (σε όλα τα πεδία) και όχι στήριξη του εργατικού εισοδήματος. Εμβάθυνση και διεύρυνση, που επιτυγχάνεται με την εντατικοποίηση και αύξηση του εργάσιμου χρόνου σε συνδυασμό με τη στασιμότητα των μισθών, την αποκλειστική αξιοποίηση των προϊόντων της επιστήμης και της τεχνολογίας που παράγει η μορφωμένη εργατική τάξη, την απαλλαγή του κεφαλαίου από κάθε υποχρέωση για κοινωνικές παροχές πρόνοιας, την ιδιωτικοποίηση και την αναδιάρθρωση των τομέων αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης (παιδεία, υγεία, ασφάλιση) σε επιχειρηματική κατεύθυνση, κ.ά.

Επιπλέον, η διεθνής, αυτοτελής ή δια των ολοκληρώσεων, δράση του κεφαλαίου, αποτελεί, σήμερα, οργανική προϋπόθεση για την αναπαραγωγή του και την υπέρβαση της κρίσης του. Έτσι, οξύνεται διαρκώς ο διεθνής ανταγωνισμός για οικονομική και πολιτική κυριαρχία, τόσο μεταξύ των ολοκληρώσεων, όσο και εντός αυτών και βέβαια εντός των εθνικών κρατών. Ήδη δε, μετά τις Η.Π.Α., και η Ευρωπαϊκή Ένωση διατυπώνει, με πανηγυρικό τρόπο, στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Λισσαβόνας, την πρόθεση πολιτικής ηγεμονίας στην ευρύτερη γειτονιά της, διαμόρφωσης σφαιρών επιρροής της, αλλά και αναβαθμισμένου παγκόσμιου

πολιτικού ρόλου. Με πολιτικά, αλλά και στρατιωτικά μέσα. Έτσι, «η δράση της στη διεθνή σκηνή σχεδιάζεται με στόχο να προωθεί στο ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο της αρχές που έχουν εμπνεύσει τη δημιουργία την ανάπτυξη και τη δι-εύρυνσή της...», ενώ προβλέπονται στρατιωτικές επεμβάσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες «για τη στήριξη της δημοκρατίας, της ασφάλειας, της ειρήνης», «για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντι-κή άποψη», και «για την προώθηση της ενσωμάτωσης όλων των χωρών στην παγκόσμια οικονομία»... Τα δε εθνικά κράτη μέλη, δεσμεύονται να παρέχουν τις δικές τους στρατιωτικές δυνάμεις και εξοπλισμό, για την εξασφάλιση της επιθυ-μητής επιχειρησιακής αυτονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σ' αυτές στρατιωτι-κές επεμβάσεις στο εξωτερικό. Το ευρωπαϊκό κεφάλαιο ρίχνει το βάρος του στην αλληλοδιαπλεκόμενη ταυτόχρονη δράση εθνικού κράτους και διεθνούς ιμπεριαλιστι-κού κέντρου για την πραγματοποίηση άλματος στο διεθνή ανταγωνισμό, μέσω της μεγέθυνσης της πολιτικής και στρατιωτικής επιθετικότητάς του, εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διαδικασία αυτή το εθνικό κράτος δεν ακολουθεί, πρω-ταγωνιστεί, μαζί με το ιμπεριαλιστικό κέντρο.

Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι η μαζική και σταθερή εργασία, η στήριξη του εργατικού εισοδήματος, οι κρατικές προνοιακές παροχές, με άλλα λό-για, ό,τι συγκρότησε την έννοια του κράτους πρόνοιας, αποτελεί περιττό έξοδο, και πρωτίστως, εμπόδιο για το άλμα προς τα εμπρός που επιχειρεί το κεφάλαιο. Δεν τροφοδοτεί, αλλά καθυστερεί την ολοκληρωτική υπαγωγή όλων των τομέων της ανθρώπινης ζωής στους νόμους της εκμετάλλευσης. Δεν αποτυπώνει τον πα-ρόντα συσχετισμό δύναμης της ταξικής πάλης, αλλά αυτόν της προηγούμενης φά-σης του συστήματος. Η ίδια η δομή του κράτους πρόνοιας, έστω και αν έχει χά-σει ήδη πολλά από τα χαρακτηριστικά που το όρισαν, δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες για αποκλειστικό προσανατολισμό στην καπιταλιστική κερδο-φορία και την επιθετική διεθνή δράση.

Είναι, συνακόλουθα, αναγκαίο για τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό της εποχής μας, ένα άλλο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο, ένα νέου τύπου κράτος και πολιτι-κό σύστημα, που θα αντανakλά τις αλλαγές στην κοινωνικοοικονομική βάση, θα συμπυκνώνει τον παρόντα αντιδραστικό ταξικό συσχετισμό, θα περιφρουρεί και θα προωθεί την κυριαρχία και την επιθετική στρατηγική του κεφαλαίου απέναντι στην εργασία, απαλλαγμένο από τις δομές του κράτους πρόνοιας, αποκλειστικά προσανατολισμένο στη μέγιστη δυνατή καπιταλιστική κερδοφορία και την επιθε-τική διεθνή δράση δια της ολοκλήρωσης (εδώ της ευρωπαϊκής), αλλά και αυτοτε-λώς. Ένα κράτος, επιτελείο καπιταλιστικής ανάπτυξης και εξαγωγής των προϊό-ντων της στον διεθνή ανταγωνισμό, με πολιτικά και στρατιωτικά μέσα. Η δια-μόρφωση αυτών των χαρακτηριστικών στο σύγχρονο κράτος, αποτελεί αναγκαιό-τητα για την εξασφάλιση των όρων αναπαραγωγής του κεφαλαίου.

Από την άλλη πλευρά, η προπεριγραφείσα, εγχώρια και διεθνής δράση του κεφαλαίου, έχει οξύνει εκρηκτικά τις κοινωνικές αντιθέσεις. Έχει συμπιέσει πρωτοφανώς το εργατικό εισόδημα και έχει παράξει εκατομμύρια θυμάτων, εντός και εκτός των εθνικών συνόρων: ανέργους ή ανασφάλιστους εργασιακά περιπλανώμενους, νεόπτωχους των μητροπόλεων και ομήρους του χρηματοπιστωτικού συστήματος, βάρβαρα εκμεταλλευόμενους στις «αναπτυσσόμενες» χώρες, κοινωνικά αποκλεισμένους ή νέους χωρίς προοπτική προσωπικής και κοινωνικής εξέλιξης. Πολύ περισσότερο, έχει παράξει εκατομμύρια νεκρών στα πολεμικά επεισόδια που είναι πλέον στην ημερήσια διάταξη σε διάφορες περιοχές του πλανήτη, είτε αυτοί είναι επιτιθέμενοι είτε αμυνόμενοι, είτε μάχιμοι είτε άμαχοι...

Με βάση τα προλεχθέντα, η προβολή, σήμερα, από το κεφάλαιο ενός ελκυστικού οράματος διαταξικής συνεργασίας με πανκοινωνική απεύθυνση, ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου, που να μπορεί να ενσωματώσει την εργαζόμενη πλειοψηφία, δεν είναι δυνατή ούτε και αναγκαία για την κερδοφορία και την πολιτική κυριαρχία του. Αντιθέτως, αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη ταχεία διαμόρφωση του κράτους – επιτελείου καπιταλιστικής ανάπτυξης, είναι η υπερίσχυση των στοιχείων του καταναγκασμού, έναντι αυτών του συμβολαίου. Στην κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητη η υπέρβαση του τεκμηρίου ταξικής ουδετερότητας του κράτους και η προβολή της ισχύος των δυνάμεων του κεφαλαίου, τόσο στη βάση του συστήματος, όσο και στο εποικοδόμημα, σε μια επίδειξη δύναμης που θα συμβάλει στη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης, αποκομμένης από την έννοια του πολίτη (πολύ περισσότερο του προλετάριου). Ο σύγχρονος εργαζόμενος πρέπει να αποδεχθεί τον νέο κοινωνικό του ρόλο ως «μονάδα παραγωγής κέρδους» για το κεφάλαιο, να αντιλαμβάνεται τη χρησιμότητα της ύπαρξής του, συνδεδεμένη με τη δυνατότητά του να ανταποκρίνεται στις εναλλασσόμενες ανάγκες του κεφαλαίου σε κάθε συγκυρία. Να μεταλλάξει την ανάγκη του για γνώση, σε αγώνα για συνεχή κατάρτιση και ανακατάρτιση. Ακόμη και οι πιο ιδιωτικοί τομείς της προσωπικής και οικογενειακής του ζωής, αλλά και το ίδιο του το δικαίωμα στη ζωή, πρέπει εκ προοιμίου να υποταχθούν στους όρους της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

Είναι προφανές πως η σχέση αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει –και μάλιστα ταχύτατα, όπως επιθυμεί το κεφάλαιο– το απόσταγμα οποιασδήποτε συναινετικής κοινωνικής διαδικασίας. Γι' αυτό άλλωστε και δεν υπάρχουν περιθώρια δημοκρατικής κοινωνικής διαπραγμάτευσης, παρά μόνο διαπραγμάτευσης δια της ισχύος. Τα χαρακτηριστικά που συγκρότησαν το «κράτος δικαίου» και την φιλελεύθερη αστική δημοκρατία (αυτοπεριορισμός της κρατικής εξουσίας των πολιτών, σεβασμός πολιτικών δικαιωμάτων, αναγνώριση συλλογικών και συνδικαλιστικών ελευθεριών, παροχή εγγυήσεων προστασίας τους, δημοκρατική κυβερνητική διαχείριση, κ.λπ) αποτελούν με τη σειρά τους εμπόδιο για την διαμόρφωση της κοινωνίας των ανθρώπων-μονάδων παραγωγής κέρδους. Η άσκηση των δικαιωμάτων και των συλλογικών

ελευθεριών από τους εργαζόμενους, τείνει να εξαιρεί τομείς, πλευρές, δυνάμεις και σχέσεις από την καπιταλιστική αξιοποίηση, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο, έστω και καθυστερώντας, την επιδιωκόμενη ολοκληρωτική εκμετάλλευσή τους. Από την άλλη πλευρά, οι μάζες των ανέργων, των εξαθλιωμένων, των κοινωνικά απόκληρων, των προσφύγων, που σκόρπισε στο διάβα της διεθνώς η καπιταλιστική ατμομηχανή, αποτελούν μη αξιοποιήσιμες για το κεφάλαιο παραγωγικές δυνάμεις. Η ίδια η ύπαρξή τους αποτελεί περιττό βάρος για το κεφάλαιο και το κράτος του, πολλώ δε μάλλον η αναγνώριση σ' αυτές στοιχειωδών έστω ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτονόητα, ολοένα και λιγότερο ανεκτή εντός του παραπάνω πλαισίου μπορεί να γίνεται η κοινωνικοπολιτική δράση του εργατικού κινήματος, πολύ περισσότερο δε, η συνολική αμφισβήτηση του καπιταλιστικού συστήματος και η επιδίωξη της ανατροπής του, την οποία, όπως είναι φυσικό, προάγει η ίδια η ασφυκτική και ανελαστικά εκμεταλλευτική δράση του κεφαλαίου και είναι δυνατόν να προκαλέσει, μελλοντικά, ανεξέλεγκτες κοινωνικές εκρήξεις.

Για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων, και την περιφρούρηση της ανενόχλητης κούρσας του κεφαλαίου προς την επιθυμητή ολοκληρωτική εκμετάλλευση, το αστικό κράτος πρέπει να απελευθερώσει το σύνολο της εξουσιαστικής και καταναγκαστικής ισχύος του έναντι της εργαζόμενης πλειοψηφίας και να διαμορφώσει ένα νέο, μη δημοκρατικό μοντέλο αστικής διαχείρισης, επαναχαράζοντας τα κοινωνικά σύνορα, ορίζοντας εκ νέου την έννοια του εχθρού, έτσι ώστε να μπορεί αυτή να συμπεριλάβει το σύνολο των μη αποδοτικών, μη αξιοποιήσιμων κατηγοριών του παγκόσμιου πληθυσμού – είτε πρόκειται για αντικαπιταλιστές και πολιτικούς ακτιβιστές με ανατρεπτική αντίληψη και δράση, είτε απλώς για μακροχρόνια ανέργους, εξαθλιωμένους ή πρόσφυγες, όποιον δηλ. δεν θέλει, ή απλώς δεν μπορεί, να λειτουργήσει ως μονάδα παραγωγής κέρδους για το κεφάλαιο.

Αυτές οι μη αποδοτικές κατηγορίες του πληθυσμού βρίσκονται ταυτόχρονα εντός και εκτός των συνόρων του αστικού κράτους, την ίδια στιγμή που το κεφάλαιο δραστηριοποιείται επιθετικά (οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά) εντός και εκτός του αστικού κράτους. Συνεπώς ούτε τα σύνορα του εθνικού κράτους είναι πλέον πρόσφορα για να ορίσουν εχθρούς και φίλους ούτε κανενός είδους γεωγραφικά σύνορα. Ο εχθρός είναι διάχυτος, βρίσκεται παντού και «απειλεί» το κράτος, τη χώρα, αλλά και τη διεθνή της δραστηριότητα και τους υπερεθνικούς οργανισμούς (ολοκληρώσεις) στους οποίους αυτή συμμετέχει. Ορίζεται μόνο από την πιθανολογούμενη εχθρότητά του προς τις δομές του διεθνούς καπιταλιστικού συστήματος και γι' αυτό είναι κοινωνικός, εσωτερικός εχθρός, ακόμη και όταν βρίσκεται εκτός εθνικών συνόρων. Τα νέα σύνορα ορίζονται κοινωνικά και διαχωρίζουν το χώρο, εντός του οποίου είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν ατομικά δικαιώματα έναντι ενός άλλου, δικαιοκώς κενού, όπου η κρατική εξουσία δεν γνωρίζει κανένα περιορισμό, ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και η ίδια η αστική νομιμότητα, υποτάσσονται στη

σκοπιμότητα της εξόντωσης της απειλής. Οι λέξεις «τρομοκράτης» και «ύποπτος» —διογκούμενες και διευρυνόμενες κατά το δοκούν— είναι αρκετά ασαφείς, και άρα πρόσφορες, για τον ορισμό ενός εν τέλει αόρατου εχθρού, ο οποίος μπορεί να συμπεριλαμβάνει εν δυνάμει, οποιοδήποτε άτομο ή πληθυσμιακή κατηγορία. Στις νέες συνθήκες της καπιταλιστικής αναγκαιότητας, η ένταξη προσώπου, ή ομάδας προσώπων, στην έννοια του «υπόπτου» άρα εχθρού, το μεταφέρει αυτόματα στο χώρο της παντελούς απουσίας δικαιωμάτων. Τέλος, η σχετική ρευστότητα και ασάφεια των προσδιοριστικών του εχθρού εννοιών, δημιουργεί γκρίζες ζώνες στην αστική νομιμότητα, στις οποίες συνωστίζονται μεγάλες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες αφ' ενός διαπαιδαγωγούνται στην πειθάρχηση αφ' ετέρου, θα είναι πιο εύκολο να μεταφερθούν στο κοινωνικό και πολιτικό περιθώριο, στην απουσία δικαιωμάτων, στην επόμενη στροφή του δρόμου προς την καπιταλιστική κερδοφορία...

Γ. Το ελληνικό κράτος καταναγκασμού

Το ελληνικό κεφάλαιο, απόλυτα ενταγμένο στο ιμπεριαλιστικό πλέγμα, ακολούθησε τις διαδικασίες ανάπτυξης και κρίσης, που περιγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Το ελληνικό κράτος με τη σειρά του, αντανακλώντας, συμπυκνώνοντας και επιδιώκοντας να προωθήσει περαιτέρω την αντιδραστική καπιταλιστική ανάπτυξη, ήδη από την προηγούμενη δεκαετία, και πολύ πιο βίαια μετά το 2000, αναδιαρθρώνει τους θεσμούς, τους μηχανισμούς, τις δομές και τη νομιμότητά του, συνεπικουρούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπηρετώντας τους ίδιους, άμεσους και μακροπρόθεσμους στόχους του κεφαλαίου. Ειδικότερα:

Α. Εγκαταλείπεται η παραδοσιακή «ανεξαρτησία και ισότητα» των κρατικών εξουσιών (νομοθετικής, εκτελεστικής, δικαστικής), που αποτελούσαν, διακηρυκτικά, τις εγγυήσεις δημοκρατικότητας του πολιτεύματος. Η εν λόγω σχέση τους, ανατρέπεται και μετασχηματίζεται σε πυραμίδα, της οποίας την κορυφή βρίσκεται η εκτελεστική εξουσία. Αυτή (η κυβέρνηση-διοίκηση) αποτελεί το επιτελείο που έλκει τη νομιμοποίησή του από την άνοδο των δεικτών της οικονομίας, τη διεθνή του επιτυχή παρουσία και δράση και διακηρύττει την πρόθεσή του να λειτουργήσει ως εκπρόσωπος του συλλογικού καπιταλιστή, στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Σ' αυτόν τον κοινό, για τις πολιτειακές εξουσίες, στόχο, υποτάσσονται τόσο η δικαστική όσο και η νομοθετική εξουσία. Ουδέποτε βέβαια ήταν ανεξάρτητη η Δικαιοσύνη, ουδέποτε όμως μέχρι σήμερα ήταν δημόσιες οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης σ' αυτήν, ουδέποτε ήταν τόσο ασφυκτικά προσανατολισμένη στην προώθηση συγκεκριμένων κυβερνητικών επιλογών. Από την άλλη πλευρά, μειώνεται δραματικά ο ρόλος των εκλεγμένων αντιπροσώπων. Ουδέποτε μέχρι σήμερα διαμορφωνόταν τόσο εκτεταμένα το θεσμικό πλαίσιο εκτός βουλής (στις Βρυξέλλες, όπου

συναποφασίζεται από την κυβερνητική πλειοψηφία και τους διεθνείς συμμάχους) και, βέβαια, ουδέποτε μέχρι σήμερα επιστρατεύονταν τόσο θορυβωδώς τα *think tanks* και οι τεχνοκράτες του συστήματος, στο πολιτικό προσκήνιο. Τα πολιτικά κέντρα αποφάσεων μετατοπίζονται και απομακρύνονται ακόμη περισσότερο από την εργαζόμενη πλειοψηφία, έτσι ώστε η, εντός των αστικών πλαισίων, αποδεκτή, ταξική πάλη, να αποκτά χαρακτήρα έμμεσο, μακροπρόθεσμο και ακίνδυνο, τόσο για την εθνική κυβέρνηση, όσο και για την ολοκλήρωση.

Β. Παραδοσιακές λειτουργίες του αστικού κράτους δικαίου ανατίθενται σε ολιγομελή διορισμένα, «ανεξάρτητα» όργανα. Στο πρώτο επίπεδο, οι Ανεξάρτητες Αρχές που συνιστώνται από διορισμένους τεχνοκράτες, επιχειρείται να ενσωματώσουν την κοινωνική εν γένει δυσαρέσκεια, απέναντι σε ένα κράτος που δηλώνει πλέον ότι δεν εγγυάται το ίδιο το σεβασμό των δικαιωμάτων των πολιτών του. Έτσι, ο Συνήγορος του Πολίτη, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, ο Συνήγορος του Καταναλωτή κ.ά., χωρίς καμία ουσιαστική δυνατότητα επιρροής στην ασκούμενη πολιτική, αποτελούν ένα σύγχρονο «κυτίο παραπόνων», ένα «αμορτισέρ» απορρόφησης κοινωνικών κραδασμών.

Στο δεύτερο επίπεδο, κάποιες από τις παραπάνω «Ανεξάρτητες» Αρχές, επιτελούν σοβαρό έργο για τον σύγχρονο ελληνικό καπιταλισμό. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης δεν ασχολούνται πρωτίστως με τις «ριάλιτι» εκπομπές, αλλά αποτελούν εκδήλωση της προσπάθειας του συστήματος για μια κατ' αρχήν θεσμική ρύθμιση του άκρατου ενδοαστικού ανταγωνισμού (ο οποίος, ανεξέλεγκτος, θα μπορούσε να καταστεί επικίνδυνος για το συλλογικό καπιταλιστικό συμφέρον) μέσω της δημιουργίας οργάνων, τα οποία θα λειτουργούν σε σχετική απόσταση από την εκάστοτε κυβερνητική εξουσία, βάσει κανόνων κοινά συνήθως παραδεδεγμένων, στα πρότυπα των αντίστοιχων οργάνων της Ε.Ε.

Γ. Η Τράπεζα της Ελλάδας, αναδεικνύεται σε αυτοτελή πολιτικό θεσμό. Παρεμβαίνει, πρωτοβουλιακά και δημόσια, στην ασκούμενη από την εκάστοτε κυβέρνηση δημοσιονομική πολιτική και διατηρεί πάγια και αυτοτελή σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, γεγονός που την αναδεικνύει σε κρίσιμο θεσμό του συστήματος, με σχετική αυτοτέλεια από την εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία, προσδεδεμένο μόνιμα στον πιο σκληρό πυρήνα των συμφερόντων του ελληνικού κεφαλαίου.

Δ. Οι κρατικές δομές αναδιαρθρώνονται στην κατεύθυνση της υπεροχής των στοιχείων καταναγκασμού και της απαλλαγής του κράτους από κοινωνικές υποχρεώσεις. Έτσι, η ενοποίηση του υπουργείου Δημόσιας Τάξης με αυτό των Εσωτερικών δηλώνει την κυριαρχία του πρώτου επί του δεύτερου, την πρόταξη δηλ. της δυναμικής επιβολής της κυβερνητικής βούλησης στην εσωτερική διοίκηση. Το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας μετωνομάστηκε σε Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το υπουργείο Εργασίας σε Απασχόλησης. Σημαντικές κρατικές αρμο-

διότητες (σχολεία κ.ά.) μεταφέρονται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με μία κίνηση που αφ' ενός τους μετατρέπει σε τοπικό κράτος (με ομοειδείς μηχανισμούς), αφ' ετέρου απαλλάσσει το εθνικό κράτος από αυτές.

Οι κατασταλτικοί μηχανισμοί πολλαπλασιάζονται, διογκώνονται και στρατιωτικοποιούνται. Η «δυναμική» αντιμετώπιση των διαδηλωτών είναι πλέον υπόθεση ρουτίνας, ενώ παραδείγματα όπως η επέμβαση των ΜΑΤ κατά κατοίκων της Κυψέλης που αποπειρώντο να δεντροφυτέψουν στο Πεδίο του Άρεως (όπου κατασκευάζει παράνομα κτίσματα ο Κυριακού) δεν είναι πλέον σπάνια. Παράλληλα, δημιουργείται ένα εκτεταμένο δίκτυο πανκοινωνικής επιτήρησης, ηλεκτρονικής καταγραφής και φακελώματος, στο οποίο διαπλέκονται ενεργητικά και ιδιωτικές επιχειρήσεις (με το πρόσχημα του ελέγχου για τη διακίνηση «βρώμικου» χρήματος).

Ο ελληνικός στρατός αναπροσαρμόζει το κεντρικό του δόγμα από την «άμυνα της πατρίδας» στην «αντιμετώπιση ασύμετρων απειλών» και στο προληπτικό πλήγμα, προοιωνίζεται στράτευση στα 18 χρόνια, ενώ ήδη ελληνικά στρατεύματα «αμύνονται» στο Αφγανιστάν και τα Βαλκάνια. Είναι δε χαρακτηριστική, στην εισηγητική έκθεση του ελληνικού νομοσχεδίου για την επικύρωση της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης της Λισσαβώνας, η ανάδειξη ως ιδιαίτερης σημασίας, της «δυνατότητας συμμετοχής της χώρας μας στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στον τομέα της άμυνας, η οποία, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή μας στη ζώνη του ευρώ, αναβαθμίζει τη θέση της Ελλάδας, ως μέλους του σκληρού πυρήνα των κρατών που συμμετέχουν στο ενοποιητικό εγχείρημα».

Ε. Ο δικαστικός μηχανισμός πέρασε, από τον παλιό διεκπεραιωτικό του ρόλο, στο προσκήνιο, προκειμένου να υπηρετήσει τις νέες ανάγκες του συστήματος. Από τη μία πλευρά, φροντίζει να ακυρώνει δικαστικά τις εργατικές διεκδικήσεις (για μισθούς, μονιμότητα, απεργίες), εφαρμόζει με τρόπο πανηγυρικό –και διαπαιδαγωγητικό για το εργατικό κίνημα– την ποινική καταστολή των κοινωνικών αγώνων και δηλώνει ότι πλέον η «δημοκρατία» είναι ανελαστική σε οποιαδήποτε αμφισβήτησή της. Αιχμή της σύγχρονης καταστολής δεν είναι πλέον το αστυνομικό γκλοπ, αλλά η σύλληψη και η ποινική καταδίκη. Στο ίδιο πλαίσιο και, δεδομένης της σχετικής καθυστέρησης στη νομοθετική κατοχύρωση της ολοκληρωτικής εκμετάλλευσης και της απουσίας δικαιωμάτων για την εχθρική εργαζόμενη πλειοψηφία, αναλαμβάνει να «ερμηνεύσει» με καινοτόμο τρόπο το προϋπάρχον Σύνταγμα (π.χ. κακουργηματική δίωξη των απεργών της ΔΕΗ, παρ' ότι η απεργία δεν είχε κηρυχθεί παράνομη κ.ά.).

Από την άλλη πλευρά, λόγω της ανυποληψίας του πολιτικού προσωπικού, ο δικαστικός μηχανισμός αναλαμβάνει ρόλο εγγυητή της ομαλής και νόμιμης λειτουργίας του συστήματος (από τη νομιμοποίηση του προκλητικού βασανισμού του Σ. Ξηρού στον Ευαγγελισμό, έως το ξεκαθάρισμα των «επίορκων» του ίδιου μηχανισμού). Υπό την τελευταία δε ιδιότητα, χρησιμοποιείται ενίοτε και ως όπλο

στον ενδοαστικό ανταγωνισμό (υπόθεση Μιχαλόπουλου, Κοντομηνά – Κουρή, Κόκκαλη κ.α.).

ΣΤ. Η πρόσφατη αναδιάρθρωση στην παιδεία, εκτός της δυνατότητας ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων, στοχεύει πρωτίστως στην επιβολή επιχειρηματικού χαρακτήρα και προσανατολισμού στο δημόσιο πανεπιστήμιο, με σκοπό να προσαρμόσει τη λειτουργία του στις καπιταλιστικές ανάγκες και να υπάγει σ' αυτές τόσο τη γνώση όσο και τα προϊόντα της έρευνας. Παρόμοιος είναι και ο προσανατολισμός στις –ακόμη– δημόσιες υπηρεσίες υγείας, κάθε κοινωνική παροχή από το κράτος ή τους Δήμους εμπορευματοποιείται, το περιβάλλον και ο αστικός χώρος υπάγονται στην καπιταλιστική αξιοποίηση και ολόκληρη η κοινωνία πιέζεται να υποτάξει τις ανάγκες της, στους όρους κερδοφορίας του κεφαλαίου.

Ζ. Στον τομέα της νομοθετικής παραγωγής, θα πρέπει να αναγνωριστεί η γενναία συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την επικύρωση των σχετικών αποφάσεων της Ε.Ε., οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν καταφέρει να προωθήσουν, στο εσωτερικό δίκαιο, ιδιαίτερα στενά πλαίσια νομιμότητας, χωρίς σοβαρούς κοινωνικοπολιτικούς τριγμούς. Ο πρώτος «αντιτρομοκρατικός» νόμος του 2000, προσανατόλισε το εσωτερικό δίκαιο στην ποινικοποίηση του φρονήματος, και εισήγαγε την έννοια του υπόπτου στην καρδιά του ποινικού κώδικα. Για να τον ακολουθήσει ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός το 2001, όπου ορίσθηκε ευκρινώς ως τρομοκράτης «όποιος επιχειρεί την σοβαρή μετατροπή των κοινωνικών, πολιτικών ή οικονομικών δομών της χώρας ή διεθνούς οργανισμού». Οι νέες κωδικοποιήσεις της νομοθεσίας διατρέχονται από τον άξονα της σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των θεσμών και των, παγίως ύποπτων, πολιτών. Η αναγόρευση της αγοράς ως νέας θεμέλιας λίθου του δημοκρατικού πολιτεύματος μπορεί να απέτυχε στη συνταγματική της αποτύπωση, αντανakλάται όμως σε κάθε νέο νόμο και διάταξη. Τα τελευταία χρόνια η αναδιάρθρωση του εσωτερικού δικαίου έχει αποκτήσει ιδιαίτερη ταχύτητα και βιαιότητα, αναδομεί δε, ολοένα και πιο ολοκληρωμένα και βαθιά, όλα τα επίπεδα της ζωής του εργαζόμενου, ανατρέποντας κάθε «αυτονόητο» και παγιωμένο εργατικό δικαίωμα και ελευθερία. Η νέα, εσωτερική νομιμότητα έχει, ήδη, αποκτήσει «γκρίζες ζώνες» στις οποίες συνωστίζεται η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζόμενων και όχι μόνο οι πρωτοπορίες.

Οι δίκες των φερόμενων ως μελών της «17 Νοέμβρη» και του «Ε.Λ.Α.» ήταν οι ελληνικοί «δίδυμοι πύργοι». Χρησιμοποιήθηκαν και λειτούργησαν ως καταλύτες για την, κυρίαρχη πλέον, κατίσχυση της αρχής της σκοπιμότητας έναντι αυτής της νομιμότητας. Εκατοντάδες διατάξεις της αστικής νομοθεσίας, εσωτερικής και διεθνούς, πέρασαν στην αφάνεια, προκειμένου να «αποκαλυφθούν οι ένοχοι» και να επιτευχθεί η παντελής τους εξόντωση. Αυτό που έμεινε, όταν καταλάγιασε ο θόρυβος, ήταν η νομιμοποίηση στην κοινωνική συνείδηση της σκοπιμότητας ύπαρξης ενός «δικαικώς κενού» χώρου, όπου ο απελευθερωμένος από κάθε περιορισμό κρα-

τικός καταναγκασμός επιτυγχάνει την εξόντωση της απειλής και την ασφάλεια των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δομών. Παράλληλα, μέσω της ίδιας διαδικασίας, επιχειρήθηκε, από το σύνολο του αστικού συνασπισμού εξουσίας, η ταύτιση της ένοπλης κοινωνικής επανάστασης με την δράση των παραπάνω οργάνων. Μια ταύτιση που πίεζε προς την κοινωνική απονομιμοποίηση, όχι μόνο της επανάστασης, αλλά και κάθε μη κοινοβουλευτικά εκπροσωπούμενου πολιτικού ρεύματος που την ευαγγελίζεται.

Στις παρυφές της νομιμότητας συνωστίζονται επίσης χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες, οι οποίοι ζουν στο ελληνικό έδαφος υπό καθεστώς ανοχής. Στην Ελλάδα της πρωτοκαθεδρίας του κατασκευαστικού κεφαλαίου, ο πρόσφυγας βρίσκει άσυλο μόνο στα εργοτάξια, όπου δεν υπάρχει ποτέ περίπτωση αστυνομικού ελέγχου. Μετά την έξοδό του απ' αυτό, περνά στο χώρο της απουσίας δικαιωμάτων, και έτσι μπορεί να συλληφθεί, να βασανισθεί, να απελαθεί, ακόμη και να θανατωθεί.

Σε ό,τι αφορά, τέλος, τις συνδικαλιστικές ελευθερίες (εκτός των απεργιών τις οποίες κηρύσσει παράνομες ο δικαστικός μηχανισμός), αυτές περιλαμβάνονται, τύποις, στην αστική νομιμότητα, της οποίας όμως δεν απολαμβάνουν την προστασία. Έτσι, η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει αναλάβει την εν τοις πράγμασι κατάργησή τους, είτε περιφρονώντας τις σχετικές ρυθμιστικές διατάξεις (όπως αυτές των συλλογικών συμβάσεων στις τράπεζες), είτε απλώς ασκώντας τον πιο σκληρό εργοδοτικό αυταρχισμό (με τρομοκρατία, απολύσεις κλπ).

Η. Τα ελληνικά αστικά κόμματα (Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ) κυβερνούν δια της πυγμής, βαφτίζοντάς την πολιτική αποφασιστικότητα. Αδυνατούν, στο παραπάνω πλαίσιο, να προσφέρουν ελκυστικό κοινωνικό συμβόλαιο και να ενσωματώσουν την κοινωνική δυσαρέσκεια. Έτσι, βουλιάζουν στην ανυποληψία, την ίδια στιγμή που δεκάδες νήματα και αστικοί μηχανισμοί οικονομικής, κοινωνικής ομηρίας και πολιτικού εκβιασμού (π.χ. ρουσφετολογικές προσλήψεις στο δημόσιο, αλλά πλέον και στον ιδιωτικό τομέα, εξυπηρετήσεις, διαπλοκές, η «απειλή» περί ακυβερνησίας κ.ά.) οδηγούν χιλιάδες εργαζόμενους στην εκλογική τους υποστήριξη.

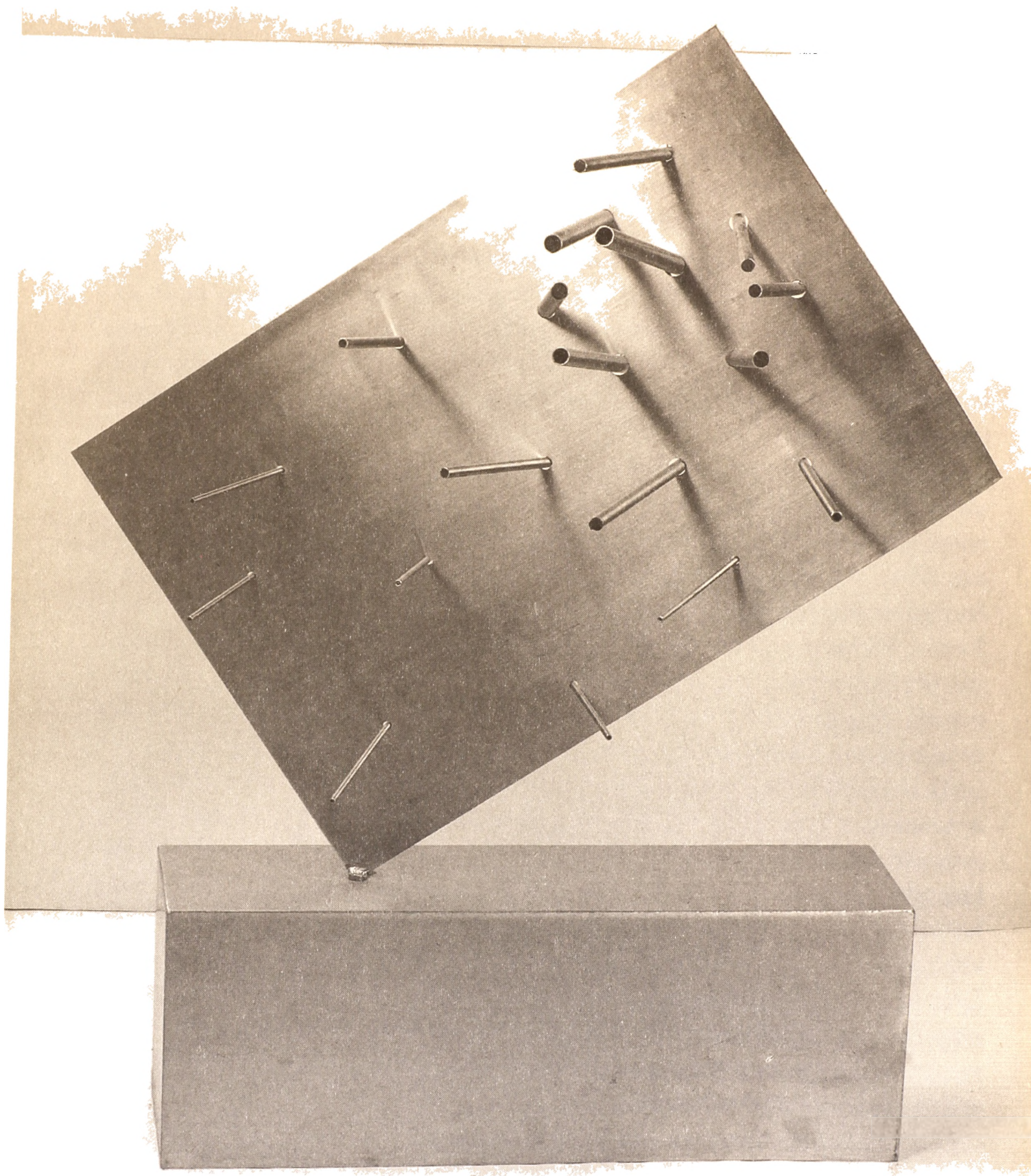
Θ. Ολοένα και περισσότερο παρεμβαίνει το κεφάλαιο, συλλογικά (ΣΕΒ, Σύνδεσμοι) ή όχι, στο πολιτικό προσκήνιο, είτε σε ρόλο αντιδραστικής αντιπολίτευσης, πιέζοντας δημόσια για ακόμη μεγαλύτερη ταχύτητα στις αναδιαρθρώσεις, είτε δρώντας συμπληρωματικά με τον συλλογικό καπιταλιστή (όπως π.χ. συνέβη με την ιδιωτικοποίηση του Ο.Τ.Ε., ή με την, συμπληρωματική προς την ποινική δίωξη, κατάθεση αγωγών από επιχειρηματίες κατά των απεργών της ΔΕΗ για αποζημίωση λόγω ζημιών ή διαφυγόντων κερδών). Επιπλέον, και στο ίδιο πλαίσιο, οι σκανδαλώδεις αποκαλύψεις της σχέσης κεφαλαίου και πολιτικού προσώπου (επιχειρηματικής, χρηματισμού κ.λπ), προέρχονται από τους σκοτεινούς διαδρόμους του ενδοαστικού ανταγωνισμού, αλλά ταυτόχρονα, προβάλλουν στο πολιτικό προσκήνιο την συλλογική ισχύ των δυνάμεων του κεφαλαίου, τόσο στην κοινωνικοοικονομική

βάση, όσο και στο πολιτικό εποικοδόμημα και διαπαιδαγωγούν την εργαζόμενη πλειοψηφία στην αποδοχή της κυριαρχίας τους. Αυτή η δημόσια αλληλοδιαπλοκή κεφαλαίου, κράτους και πολιτικού προσωπικού, τροφοδοτεί την τάση υπέρβασης του τεκμηρίου της κρατικής ουδετερότητας, επηρεάζει δε και προωθεί την κυριαρχία των στοιχείων καταναγκασμού στην αστική διαχείριση.

Η παραπάνω περιγραφή αναδεικνύει τη εξελισσόμενη μετάβαση του εθνικού κράτους (και του ελληνικού) σε μια νέα ποιότητα, που αντανακλά και συμπυκνώνει τις αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική βάση του συστήματος, ενώ παράλληλα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και προωθεί τις προτεραιότητες της αντιδραστικής καπιταλιστικής εξέλιξης. Ένα αναδιαρθρωμένο κράτος καταναγκασμού και ένα νέο, διάδοχο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, μοντέλο αστικής διαχείρισης με χαρακτηριστικά κοινοβουλευτικού ολοκληρωτισμού. Η αστικοδημοκρατική συνθήκη βυθίζεται στο παρελθόν και αναδύεται ο σκληρός πυρήνας της δικτατορίας της αστικής τάξης.

Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα και απαντώντας στο ερώτημα που έγινε αφορμή για να συνταχθεί το παρόν κείμενο, ο εθνικός και διεθνής κρατικός αυταρχισμός δεν αποτελεί μια εκτροπή της αστικής δημοκρατίας, κάποιο είδος ομαδικής παράκρουσης. Ούτε εκφράζει κάποιο δυσμενή συσχετισμό μεταξύ αντιδραστικών και προοδευτικών αστικών δυνάμεων. Δεν εκφράζει, επίσης, μια παρούσα κρίση του κράτους δικαίου, δυνάμενη να ανακοπεί ή να θεραπευτεί. Πρόκειται για διαδικασία εξέλιξης του αστικού κράτους, της οποίας οργανικό στοιχείο είναι η μετεξέλιξη του μοντέλου αστικής διαχείρισης, σε μια νέα ποιότητα που ανταποκρίνεται και προωθεί την αντίστοιχη της κοινωνικοοικονομικής βάσης του καπιταλιστικού συστήματος.

Η αλληλοδιαπλοκή πολιτικού και οικονομικού καταναγκασμού είναι τόσο άρρηκτη, ώστε, η υποστήριξη της δυνατότητας εκδημοκρατισμού της αστικής διαχείρισης να αποτελεί, σήμερα, εκ του πονηρού αυταπάτη ή πολιτική αφέλεια. Η δικτατορία της αστικής τάξης θα συνεχίσει να αναδύεται, στο βαθμό που η πάλη ενάντια της δεν συνδέεται και δεν θέτει σε κίνδυνο τον πυρήνα του καπιταλιστικού ηφαιστείου, την επιχειρούμενη υπαγωγή όλων των πλευρών της ανθρώπινης ζωής και συνείδησης στην καπιταλιστική αξιοποίηση. Η τάση δε αυτή της ολοκληρωτικής εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατόν να αντιστραφεί, παρά μόνο μέσω της απειλής στην συνολική κυριαρχία του κεφαλαίου, μέσω της επιδίωξης για συνολική κοινωνική απελευθέρωση.

Γιώργος Ζογγολόπουλος, Ορθογώνιο, 1988, φωτ. Η. Γεωργούλας.